

James Watson Türkiye’de

Bilim tarihinin en önemli buluşlarından birini yaparak DNA molekülünün yapısını keşfeden Nobel Ödülü sahibi bilim insanı James Watson ve eşi Elizabeth Watson geçtiğimiz ay ülkemizi ziyaret etti. Türkiye Bilimler Akademisi’nin konuğu olarak Bilkent ve Boğaziçi üniversitelerinin organizasyonu ile İstanbul’u ziyaret eden Watsonlar ülkemizin bilim çevreleri, sanatçıları, genç bilim insanları, üniversite ve lise öğrencileri dâhil olmak üzere geniş bir çevre ile tanıştı, ülkemizin tarihi ve kültürel zenginliklerini gördü. Bu ziyaret 2003 yılından beri tüm dünyada DNA günü olarak kutlanan hafta içinde gerçekleşti ve James Watson DNA’nın yapısının keşfinin 58. yıldönümünde dünyaya İstanbul’dan seslendi.

Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Yücel Kanpolat ile birlikte organize ettiğimiz bu etkinlik sayesinde Dr. Watson’u yakından tanıma olanağı bulduk; bilim, eğitim, kültür ve sanat gibi alanlarda görüş alışverişini yaptık.

Dr. Watson ile ilk kez 2005 yılında “*Genetics and Medicine Historical Network*” tarafından Çek Cumhuriyeti’ndeki Mendel Müzesi’nde düzenlenen bir konferansta tanışmış, birkaç ay sonra da New York’taki Cold Spring Harbor Laboratuvarları’nda bir araya gelmiştik. 15 Nisan akşamı Atina’dan İstanbul’a gelen Dr. Watson, ilk olarak 1967 yılında Orta Doğu Teknik Üniversitesi’ne gerçekleştirdiği ziyareti anlattı. Eşi Elizabeth Watson ile bu ziyaretin ardından evlendikleri için Ankara ile ilgili anıları tüm tazeliğini koruyordu. “Beni iki Türk çok etkiledi” dedi. “Biri dünyaca ünlü çocuk doktoru Prof. İhsan Doğramacı, diğeri de ikinci cumhurbaşkanımızın oğlu ünlü fizik bilgini Prof. Erdal İnönü.” Ardından devam etti: “Ülkem *Watson School of Biological Sciences* adı ile bir okul kurdu. Bu okula her yıl tüm dünyadan en başarılı 8-10 doktora öğrencisi kabul ediliyor. Bu öğrencilerin en başarılıları arasında ise Bilkent Üniversitesi Moleküler Biyoloji ve Genetik Bölümü’nden mezun dört genç var. Tek bir ülkeden ve kurumdan gelen en büyük grubu oluşturuyorsunuz. Onun için ülkenizi tekrar ziyaret etmeyi çok istedim.”

18 Nisan 2011 Pazartesi günü Boğaziçi Üniversitesi için tarihi bir gün oldu. Burada gerçekleşen toplantıda Dr. Watson “*Finding The Double Helix*” başlıklı bir konuşma yaptı. Burada Bilkent Üniversitesi ve *European Society of Human Genetics* adı-

na Prof. Tayfun Özçelik söz alarak tüm dünyada kutlanan DNA günü hakkında bilgi verdi. Kürsünün bir sonraki konuşmacısı Boğaziçi Üniversitesi Moleküler Biyoloji Bölümü öğretim üyesi ve NDAL (Nörodejenerasyon Araştırma Laboratuvarı) direktörü Prof. Nazlı Başak oldu. Dr. Watson'un yaşamını, bilime katkılarını ve bunların önemini anlattığı bir konuşma yaptı. Ardından Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Yücel Kanpolat Dr. Watson'a bir plaket verdi.

Dr. Watson'un konuşmasının başlığı "*Finding the Double Helix*" idi; DNA molekülünün bulunuş öyküsünü bizlerle paylaştı. Bir kitap olarak yayımlandığında "en çok satanlar" listesinin ilk sırasında yer alan ve baş rolünü Jeff Goldblum'un oynadığı bir film haline de getirilen bu hikâyeyi bilim çevreleri şüphesiz ki iyi biliyordu. Ama Dr. Watson samimi görüşleri ve olayların içyüzü hakkında birinci dereceden gözlemleriyle son derece ilginç bir konuşma yaptı. Bu konuşmanın video kaydına www.bilkent.edu.tr/watson adresi üzerinden ulaşılabilir. Öncelikle aldığı eğitim üzerinde durdu, Rockefeller Vakfı tarafından kurulan ve 15 yaşında girdiği Chicago Üniversitesi'nin insana düşünmeyi öğreten yapısından bahsetti. Daha sonra Cambridge Üniversitesi'nde Cavendish Laboratuvarı'nda DNA molekülünün yapısının bulunmasından önceki dönemin ana başlıklarını sıraladı. Bunlar Indiana Üniversitesi'nde aldığı doktora eğitimi, California Teknoloji Enstitüsü-CALTECH'te yaptığı staj ve iki Nobel Ödülü sahibi Linus Pauling ile tanışması ve Napoli'de Anton Dohrn Zooloji Enstitüsü'nde X-ışını resminden DNA molekülü ile ilk tanışmasıydı. Etkilendiği bilim insanları arasında Darwin ve Mendel'den, daha sonra kendisini asıl etkileyecek kişi olan Schrödinger'in "*What is Life?*" adlı kitabından bahsetti. Yakın çalışma arkadaşı Francis Crick için "çok akıllı biriydi" değerlendirmesinde bulundu. Bir eleştirisi iki Nobel Ödülü sahibi Linus Pauling ile ilgiliydi. "60 yaşının üzerindeydi ve kendine çok güveniyordu. Büyük bir olasılıkla bu yüzden literatürü yeterince incelememişti ve doğru yapıyı da bu yüzden bulamadı" dedi.

83 yaşında olmasına rağmen Dr. Watson bir buçuk saat kürsüde kaldı ve dinleyicilerden gelen soruların tümüne yanıt verdi. İlginç bir soru Boğaziçi Üniversitesi'nden yöneltildi: "DNA molekülünün yapısını çözerek tarihin en önemli keşiflerinden birini

yaptınız. Bir sonraki büyük keşif ne olabilir?" Dr. Watson'un yanıtı netti: "Bilgi beyinde nasıl kodlanıyor ve işleniyor? Bu konuda hiç bir fikrimiz yok" dedi. Aslında bu konu DNA'nın diğer babası Francis Crick'in de kariyerinin, 1970'lerin başından 2000'lerin ortasına kadar süren döneminin ana çalışma konusu olmuştu. Bu arada Watson çok ilginç bir bilgiyi de dinleyenlerle paylaştı. Herkes moleküler biyolojinin "santral dogması" olarak bilinen "DNA'dan RNA, RNA'dan protein üretilir" fikrinin Crick'e ait olduğunu bilir. "Aslında bunu erken dönem çalışmalarımızda birlikte ileri sürmüştük" dedi. Konuşmaya sayısı binin üzerinde, belki iki binden fazla katılımcı geldi. Ne yazık ki bunların ancak 500 tanesi Albert Long Hall'a sığıdı. Bahçeye kurulan bar-kovizyon sistemine rağmen yoğun yağış nedeniyle dışarıda kalanlar büyük bir hayal kırıklığı yaşadı. Konuşmadan sonra Elizabeth Watson'un organizasyonu ile onlarca öğrenci Dr. Watson ile bir araya gelerek hatıra fotoğrafı çekti. TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları arasında Türkçeye çevrilen *İkili Sarmal* adlı kitabını imzalattılar. Aynı günün akşamı Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı Prof. Yücel Kanpolat'ın evsahipliğini yaptığı yemekte bir grup akademisyen Dr. Watson ile bir araya geldi. Prof. Şevket Ruacan, Prof. Tarık Çelik, Prof. Aslı Tolun Watson'la başta tıp ve moleküler biyoloji olmak üzere eğitim konularında görüş alışverişinde bulundu.

Dr. Watson ve eşi Elizabeth Watson 19 Nisan sabahı ülkelere geri dönerken ülkemizin bilimsel düzeyi ile ilgili övgülerini dile getirdiler ve benzersiz bir zenginliğe sahip kültürel yapıyı daha yakından tanımak için daha uzun süreli bir seyahatin ne kadar yararlı olacağını söylediler. Ekim ayında *International Congress of Human Genetics-2011* kapsamında Montreal'de tekrar görüşme dileklerimizle konuklarımızı uğurladık.